

Nr 450.

Av herr **Gustafsson i Bogla m. fl.**, *angående upphävande av viss föreskrift om järnvägens fungerande såsom inlämningsställe för motböcker m. m.*

Enligt 4 kap. 7 § i rusdrycksförsäljningsförordningen av den 18 juni 1937 har systembolag att anordna försändning av rusdrycker till motboksinnehavare antingen genom att inrätta särskilda utlämningsställen, där de inköpta varorna efter förutgången rekvisition få avhämtas, eller genom att kostnadsfritt befordra varorna till köparens närmaste post-, järnvägs-, omnibus- eller ångbåtsstation.

Enligt 16 § i samma kapitel har kontrollstyrelsen den 12 augusti 1938 meddelat föreskrifter och anvisningar i fråga om tillämpningen av sagda bestämmelse (cirkulär nr 8 kap. VII).

Med återopande av sistnämnda anvisningar har järnvägsstyrelsen i skrivelse till distriktscheferna av den 21 september 1938 utgivit order om hur förfaras skall, bl. a. »då järnvägen fungerar som inlämningsställe för motböcker och likvid samt utlämningsställe för spritdrycker i gemensam förpackning till flera mottagare». Denna skrivelse har sedermera delvis varit föremål för ändringar, men dess huvudsakliga innehåll kvarstår. De nu gällande föreskrifterna i ärendet återfinnas i järnvägsstyrelsens skrivelse, d. nr Gxbr 235/15, av den 22 april 1943. Enligt dessa föreskrifter äger motboksägare inlämna motbok jämte rekvisitionsblankett vederbörligen ifylld ävensom likvid på stationen. Sedan dessa handlingar jämte likviden inkommit till systembolaget, expedierar bolaget de rekvirerade varorna i paket till varje köpare, som därefter får avhämta varorna å stationen.

I skrivelse av den 27 september 1938 har järnvägsstyrelsen meddelat, att enligt Svenska järnvägsföreningens medgivande omförmälda förfarande finge tillämpas även i samtrafik.

Det järnvägspersonalen sålunda i orderväg ålagda spritförmedlingsuppdraget, vilket också synes kunna betecknas såsom inrättande av ett slags systembolagsfiliabler å järnvägsstationerna, framkallade omedelbart en stark reaktion från den nämnda personalens sida. Sedan en skriftlig hänvändelse av den 17 december 1938 från Järnvägspersonalens helnykterhetsförbund till kungl. järnvägsstyrelsen om det nämnda uppdragets återkallande blivit resultatlös, ingavs av Svenska järnvägsmannaförbundet, Järnvägsmännens helnykterhetsförbund och Svenska järnvägsmissionen — vilka tre personalsammanslutningar representera det överväldigande flertalet av landets järnvägsmän — den 9 februari 1939 en underdånig skrivelse till Konungen, vari hemställdes om undanröjande antingen omedelbart eller efter det för avvecklingen eventuellt nödiga åtgärder vidtagits av järnvägens funktion såsom

inlämningsställe för motböcker och likvid samt som utlämningsställe för spritdrycker i gemensam förpackning till flera mottagare. — I denna hemställen instämde, genom särskilda skrivelser till Konungen, förbundsstyrelsen för Sveriges godtemplares ungdomsförbund samt Motorförarnas helnykterhetsförbund, Sveriges polismäns helnykterhetsförbund och Örebro-Västmanlands distriktsförening av Vita bandet.

Över de tre personalsammanslutningarnas anhållan om spritförmedlingsuppdragets upphävande avgåvos utlåtanden av järnvägsstyrelsen den 21 juni 1939 och av kontrollstyrelsen den 18 mars 1940. Med anledning av dessa utlåtanden inlämnade sökandena underdåniga påminnelser av den 23 september 1939 och den 20 mars 1941. Järnvägsstyrelsens utlåtande bemöttes dessutom särskilt i en ledare i Svenska järnvägsmannaförbundets tidningsorgan »Signalen» av den 6 juli 1939. Slutligen har Järnvägsmännens helnykterhetsförbund i en till kommunikationsministern ställd skrivelse av den 17 mars 1943 lämnat vissa uppgifter angående olägenheter i samband med det ifrågavarande spritförmedlingsuppdraget.

Genom beslut av den 30 september 1944 har Kungl. Maj:t funnit de tre personalsammanslutningarnas framställning ej föranleda någon åtgärd.

Undertecknade, som anse de tre personalsammanslutningarnas strävan att frigöra järnvägspersonalen från annan befattning med spritdryckernas tillhandahållande än den, som följer med transportens ombesörjande, vara synnerligen behjärtansvärd, vill, delvis med stöd och såsom en sammanfattning av vad som i personalsammanslutningarnas inlagor anförts — dessa inlagor komma senare att till resp. utskott överlämnas — framhålla följande synpunkter på den föreliggande frågan.

Mot anordningen att inkoppla en hel tjänstemannakår såsom systembolagens medarbetare måste starka principiella betänkligheter inställa sig. Detsamma gäller om sättet för anordningens tillkomst, nämligen genom en order från vederbörande verkstyrelse utan något stöd i gällande rusdrycksförsäljningsförordning. Vid riksdagens godkännande av den proposition, som ligger till grund för den nämnda förordningen, fanns det näppeligen någon, som hade den avlägsnaste tanke på järnvägsstationernas apterande till s. k. utlämningsställen, och förvisso hade ett eventuellt förslag om en dylik anordning icke vunnit riksdagens gillande.

En annan viktig princip, som beröres av järnvägspersonalens spritförmedlingsuppdrag, gäller samvetsfriheten. Järnvägsmännens helnykterhetsförbunds medlemmar ha förbundit sig icke blott till personlig avhållsamhet från rusdrycker utan även till att icke tillhandahålla sådana drycker. Det är uppenbart, att åläggandet för dessa järnvägsmän att tillhandagå med rusdryckers anskaffning måste för dem innebära en samvetskonflikt. Även för de kristligt orienterade järnvägsmännen innebär spritförmedlingstvånget ett intrång på samvetsfrihetens område. Detta torde också gälla många utanför de nämnda två kategorierna stående järnvägsmän.

Vidare må framhållas vilken risk ur trafiksäkerhetssynpunkt det måste anses innebära, att trafiksäkerhetens vårdare, järnvägsmännen, indirekt an-

visas att betrakta rusdryckerna såsom en förträfflig och med medicin jämförbar nödvändighetsvara. Endast dessa båda varuslag befinna sig nämligen i den undantagsställning i förhållande till övriga transportföremål, att de icke endast befordras — varemot givetvis ingen erinran gjorts av personalsammanslutningarna — utan jämväl anskaffas och distribueras genom järnvägspersonalens försorg. Det kan befaras att härmed i det långa loppet åstadkommes en avtrubbning hos en del järnvägsmän av begreppet om alkoholbruket såsom ett hot mot trafiksäkerheten. Härmed får saken en högst allvarlig betydelse även i förhållande till den allmänhet, vars säkerhet till liv och egendom är beroende av järnvägsmännens förmåga att i sin ansvars- och riskfulla tjänsteutövning tänka klart samt handla med snabbhet och precision. Strävandet att vinna denna personal för nykterhetsidén torde vara mera berättigat än t. ex. kontrollstyrelsens i påminnelserna av den 18 mars 1940 visade månhet om att »allmänheten utan besvär får varan i sin hand».

Någon närmare uppgift över omfattningen av här ifrågakavande trafik och därav härledande fraktinkomst för järnvägen är icke av oss kända. Ett i kontrollstyrelsens nyss återopade skrivelse anfört exempel kan emellertid tyda på att denna omfattning på sina håll är tämligen begränsad, vilket förhållande icke utesluter olägenheter även i samband med den minimala trafiken. När i detta exempel nämnes, att till ett antal järnvägsstationer, belägna inom ett norrländskt systembolags område, endast expedierats i genomsnitt icke fullt fyra spritförsändningar per station i veckan, föranledes man att fråga, varför icke i dessa fall försändning direkt till köparen (enligt alternativ A i järnvägsstyrelsens order av den 21 september 1938) vore lämpligast. Beträffande fraktinkomsterna av spritförsändningarna torde kunna vågas påståendet, dels att desamma icke spela den avgörande roll för järnvägen, som järnvägsstyrelsens energiska vidhållande av spritförmedlingsuppdraget kan synas antyda, men dels också, att någon större risk för deras avsevärda minskning knappast torde föreligga, i vilket avseende hänvisas till de i personalsammanslutningarnas skrivelse av den 23 september 1939 framförda argumenten.

Åberopande det anförda tillåta vi oss därför hemställa,

att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för upphävande av avdelning B. i järnvägsstyrelsens order i skrivelse av den 22 april 1943, d.nr Gxbr 235/15, angående järnvägens fungerande som inlämningsställe för motböcker och likvid samt som utlämningsställe för spritdrycker i gemensam förpackning till flera mottagare.

Stockholm den 22 januari 1945.

Edvin Gustafsson

i Bogla.

Aug. Spångberg.

Lars Lindahl.

And. Stjärne.

Rudolf Boman

i Kieryd.

Erik W. Norén.